

налаштували творчі зв'язки з європейськими мистецькими центрами Мюнхена, Праги, Парижа, Петербурга, Кракова та інших, де вони працювали та навчалися, проводили виставки своїх робіт. Українська графіка у цей час реалізує себе у різних формах: журнально-книжній, станковій авторській та естампній графіці, плакаті, ескізі театрального костюма. Ця творчість є самодостатньою [6, с. 18; 7, с. 75].

Висновок. Як бачимо, нове розуміння творчого активізується у кризові періоди, коли пануючі соціально-духовні форми життя зазнають краху і необхідні зміни. Мистецтво початку ХХ ст. виразило всі протиріччя та складності цього періоду, і сформувалось як нове явище у культурних надбаннях людства. Не виключенням є і графіка початку ХХ ст. – це принципово нове явище в українському мистецтві. Її розвиток спричинений активним національно-визвольним та культурним рухом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажнюк Б. М. Історія української культури [Ажнюк Б. М., Боднар М. П., Горбачов Д. О.]. // Українська культура ХХ – початку ХХІ століть: В 5-ти т. – К.: Наукова думка, – Т. 5. – Кн. 1. – 2011. – 862 с.
2. Греченко В. А. Історія світової та української культури: Підруч. Для вищ. закл. освіти. / [Греченко В. А., Чорний І. В., Кушнерук В. А., Режко В. А.]. – К.: Літера, 2000. – 464 с.
3. Українська та зарубіжна культура. Видання 4-е, перероблене і доповнене: Навчальний посібник. / [Дещинський Л. Є., Денисова Я. Я., Скалецький М. П., Цубов Л. В. та ін.]. – Львів: Видавництво «Бескид Біт», 2005. – 304 с.
4. В. Касіян Українська доживтнева реалістична графіка / В. Касіян, Ю. Турченко. – К.: Видавництво Академії наук Української РСР, 1961. – 189 с.
5. Г. І. Кутузова Українська культура кінця ХІХ – початку ХХ століть: філософський аспект діяльності громади «Молода Україна» / Кутузова Г. І. // Науковий вісник Волинського університету імені Лесі Українки – 2008. – №12. – С. 141. – Режим доступу до журн.: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Nvnu/filosof/2008_12/3/4.pdf
6. Лагутенко О. Українська графіка першої третини ХХ століття / Ольга Лагутенко – К.: Грані-Т, 2006. – 240 с.
7. Лагутенко О. Нариси з історії української графіки ХХ століття / Ольга Лагутенко – К.: Грані-Т, 2005. – 168 с.
8. Лекції з історії світової та вітчизняної культури: Навч. пос. Вид. 2-ге, переробл. і доп. / за ред. професора А. Яртиса та проф. В. Мельника. – Львів: Світ, 2005. – 568 с.
9. Шейко В. М., Історія української культури: Навч. посібник / Шейко В. М., Тишевська Л. Г. – К.: Кондор, 2006. – 264 с.

Харковська О.

Науковий керівник – Мацшина З.А.

РІЗЬБЛЕННЯ ПО ЯЄЧНІЙ ШКАРАЛУПІ В УКРАЇНІ: ТЕХНОЛОГІЯ ТА ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ

Актуальність теми дослідження зумовлена змінами, які відбулися в декоративно-прикладному мистецтві України у другій половині ХХ століття – на початку ХХІ століття. Сьогодні популярним в Україні стає мистецтво різьблення по яєчній шкаралупі, з'явившись не так давно на території нашої держави, воно стає популярним серед народних майстрів та аматорів, зачаровуючи витонченістю, делікатністю техніки та зображень. Досліджуючи художнє оздоблення яєць в Україні, варто проаналізувати технології різьблення по яєчній шкаралупі та його характерні композиційно-пластичні особливості.

Метою статті є дослідження та порівняльний аналіз технологічних та композиційно-пластичних аспектів різьблення по яєчній шкаралупі.

Мистецтво різьблення на яєчній шкаралупі зародилось у Китаї під час правління династій Мін і Цин. Китайські майстри робили на яєчній шкаралупі анамалістичні, флористичні візерунки, щоб висловити свої бажання богам, залучити щастя, удачу. Популяризація різьблених яєць та попит на них в Україні пов'язаний з традиціями святкування Великодня. Українські майстри переосмислили це ремесло через призму народних традицій, удосконалили техніку різьблення, сьогодні вони можуть вирізати вишукані візерунки на поверхні яєць, створюючи неперевершені твори декоративно-прикладного мистецтва.

Технологія різьблення яєць, зокрема страусиних, набула розквіту на Півдні України і пов'язана з творчою діяльністю викладачів і студентів напрямку підготовки «художня обробка дерева» кафедри декоративно-прикладного мистецтва Миколаївської філії Київського національного університету культури і мистецтв (МФ КНУКіМ): Олександра Докукіна, Максима Зайця, Віталія Колісника, Максима Гайдаша та ін. Володіючи прийомами дерева різьблення, студенти МФ КНУКіМ у своїх творах вдало поєднують дерево і страусине яйце, створюючи тандем об'ємної пластики дерева та витонченої ажурної форми яйця [3, с. 228].

Цим ремеслом захопилась й відомий майстер різьблення кістки та рогу Світлана Леонова (м. Миколаїв, Миколаївська обл.), втілюючи низку нових технологічних прийомів: використання накладних елементів, синтез страусиною шкаралупи і рогу [8, с.47-50].

Дмитро Денисенко (м. Артемівськ, Донецька обл.) опанував унікальну технологію – різьблення по шкаралупі курячих та гусячих яєць за допомогою стоматологічної бормашини. Майстер заснував у Артемівську музей, у якому зібрав понад 2 тисячі своїх робіт (Рис. 1) [1].

Анатолій Бойко (м. Володимир-Волинський, Волинська обл.) опанував технологію різьблення по шкаралупі курячих, гусячих, качиних і страусових яєць. Найбільше він любить працювати зі страусовими, бо мають ідеальну форму, велику площу і на них можна кілька разів врізатися у шкаралупу. Узори митець

створює під час роботи і без ескізів. У колекції майстра є сувенірні яйця на підставках та світильники, виготовлені з них (Рис. 2) [8].

Рис. 1. Роботи Д. Денисенка

Рис. 2. Робота А. Бойка

Робота з яєчною шкаралупою – не новий вид творчості, але дуже цікавий і, водночас, складний. Загалом, можна виділити декілька основних етапів в технології різьблення по яєчній шкаралупі: вибір яйця, підготовка яйця до роботи, різьблення, декор. Зупинимось на характеристиках кожного з етапів.

1. Вибір яйця. Найкращі для роботи яєчні шкаралупи птиці середнього віку. Яєчна шкаралупа має мати рівномірну злегка пористу текстуру. Вирізувати можна зі шкаралупи як курячого яйця, так і перепелиного чи страусиноного, вони відрізняються за твердістю і кількістю шарів [5]. Наприклад, найтвердіше – страусине яйце, що складається з трьох шарів. З кожного шару можна створити складну багатшарову композицію. Перепелина шкаралупа також міцна, але через невеликі розміри працювати з нею складно. У курячого яйця найтендітніша шкаралупа.

2. Підготовка яйця до роботи. Спочатку зробити отвір на одному і другому кінці яйця сильним ударом різця поступово збільшуючи діаметр, дії виконувати акуратно, щоб уникнути розтріскування шкаралупи яйця. Потім, тримаючи яйце, поступово запускаємо повітря шприцом в середину, щоб витиснути вміст яйця назовні. Після того очищаємо стінки за допомогою води, для дезинфекції внутрішньої поверхні промиваємо яйце розчином формаліну. Коли ці процедури завершені, можна починати наносити малюнок.

3. Різьблення. Для різьблення яйця використовують алмазні бори, бори для стоматологічних машин та ножики. Бори з косим різцем використовуються для вирізання лінії або деталі; невеликі плоскі леза використовуються для різьблення деталей і кутів; великі бори з плоским лезом – для різьблення по шкаралупі яєць великих розмірів. Залежно від обраного яйця та зображення можна різьбити наскрізно або з додатковим рельєфом. Знімаючи поступово шар за шаром. Важливою є проблема вібрації, яка передається на яйце від гравера і може спричинити до його ростріскування, тому при вирізанні потрібно уникати прямого контакту гравера з шкаралупою.

4. Декор. Завершивши різьблення, промиваємо яйце теплою водою та опускаємо у відбілювач, який розчиняє органічні речовини в яєчній шкаралупі. Оскільки, після цього шкаралупа стає дуже крихкою, то після висихання її покривають лаком.

Характерними мотивами різьблення по яєчній шкаралупі в Україні у контексті народної творчості є: абстрактні, рослинні, тваринні, орнітоморфні, антропоморфні і християнські мотиви, що пов'язанні зі святом Пасхи. У цих роботах спостерігається синтез накладних елементів, яєчної шкаралупи, рогу, дерева.

Отже, техніка різьблення по яєчній шкаралупі ще не досліджена достатньо, оскільки на території України це ремесло почала інтенсивно розвиватись лише на початку XXI століття, а її дослідженнями на практиці займаються здебільшого народні майстри. Техніка створення різьбленого яйця є складним процесом, що вимагає спокою та терпеливості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дмитрий Денисенко — писанкар из Артемовска [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://art-donetsk.com/2012/04/dmitrij-denisenko-pisankar-iz-artemo/>
2. Кульжинский С.К. Описание коллекции народных писанок: альбом / сост. С.К. Кульжинский.. – М., 1899. – 33 хромалитогр. и 12 черн. табл; всего 2219 рис.
3. Малина В. Народне мистецтво Півдня України кінець XIX – початок XX ст. / Валерій Васильович Малина. – Миколаїв: Художній крам, 2006. – С. 227–238.
4. Мандрикова Л. Путь к себе: // Горожанин. – № 5(71) . – Николаев, 2004.
5. Манько В. Українська народна писанка / Віра Манько. – Львів: Свічадо, 2005. – 41 с.
6. Трачук.О. Яйца украинских страусов не подходят для писанкарства. – считает художница Татьяна Коновал // Факты. – Киев, 30 апреля 2005. – С. 10
7. Українське народознавство: навч. посібник / За ред. С. П. Павлюка, Г. Й. Горинь, Р. Ф. Кирчіва. – Львів: Фенікс, 1994 – С. 404–406.
8. Чоловік, який уміє робити все // Волинь. – Електронне видання № 1566. – 15 серпня 2013 р. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.volyn.com.ua/?rub=11&article=0&arch=1566>.